

Beslissing Regionale klachtencommissie

inzake klacht van de heer X

Klacht	:	ds. 08.001/583
Wet	:	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvvgz)
Datum binnenkomst klacht	:	16 september 2024
Datum hoorzitting	:	8 oktober 2024
Datum beslissing	:	28 oktober 2024

1. STUKKEN

De klachtencommissie heeft kennisgenomen van:

- Klacht en toelichting bij klacht
- Uittreksel uit het dossier
- Verweerschrift van 1 oktober 2024

2. KLACHTENPROCEDURE

De klachtenprocedure is begonnen met het klaagschrift van de heer X van 12 september 2024, hierna te noemen klager. Verweerder, verpleegkundig specialist, heeft op 1 oktober 2024 een verweerschrift aan de klachtencommissie toegezonden.

Op 8 oktober 2024 heeft er een hoorzitting plaatsgevonden, waarbij de volgende personen aanwezig waren:

- *de klachtencommissie:* voorzitter
psychiater
lid
- *secretaris:* de heer mr.
- *notulist:* mevrouw
- *klager:* de heer X, die zich in deze heeft laten
bijstaan door, patiëntenvertrouwenspersoon
- *verweerder:* mevrouw X, verpleegkundig specialist, is afwezig ivm
zwangerschapsverlof. Zij heeft zich laten vertegenwoordigen
door de heer X, verpleegkundig specialist i.o.

Tijdens de hoorzitting hebben partijen ieder hun standpunten toegelicht.

3. KLACHT

Klager klaagt over diverse vormen van verplichte zorg. Het gaat hierbij om urinecontroles (UC's), een beperking van de bewegingsvrijheid en een verplicht therapieprogramma.

4. STANDPUNT VAN PARTIJEN

Het standpunt van klager komt, kort samengevat, neer op het volgende:

Allereerst klaagt klager over het feit dat hij wordt verplicht om urinecontroles (UC) te doen terwijl dit niet in de zorgmachtiging staat. Zo is aan klager tenminste drie keer op verdenking van drugsgebruik gevraagd om een UC te verrichten. Als eerste op 17 augustus nadat klager op 16 augustus een bezoek aan zijn moeder heeft gebracht buiten de afdeling, weigert klager de UC. De tweede keer was op 29 augustus nadat de begeleiding twee lege zakjes speed op de kamer van klager heeft gevonden, ook hier weigert klager de UC. Als laatste stemt klager op 3 september in met een UC, deze test blijkt positief te zijn, maar ook hiertegen is de klacht gericht..

Als tweede klaagt klager over een beperking van zijn bewegingsvrijheid als gevolg van bovengenoemde UC's. Zowel de weigeringen van de UC's als de positieve test hebben als gevolg dat klager in totaal 31 dagen geen onbegeleide vrijheden heeft gekregen. In de medische verklaring van 12 september is te lezen dat: *de afdelingsregels stellen dat bij vermoedens van drugsgebruik een UC wordt ingeleverd en indien deze positief is wordt iemand twee weken onder begeleiding verpleegd*. Daarnaast is aan klager medegedeeld dat het weigeren van een UC conform de afdelingsregels gelijk wordt gesteld aan een positieve test, dit is op 17 augustus en 29 augustus ook gebeurd. De pvp verwijst in de toelichting op de klacht naar een eerdere uitspraak van de klachtencommissie waarin is besloten dat een koppeling van vrijheden aan de weigering van een UC onaanvaardbaar is.¹ Daarnaast betoogt de pvp dat een afdelingsregel (huisregel) geen op een individu gerichte beperking mag bevatten.

Als laatste klaagt klager over een verplicht therapieprogramma. Klager moet verplicht deelnemen aan het algemene therapieprogramma op de afdeling. Klager heeft herhaaldelijk verzocht het programma meer af te stemmen op de wensen en voorkeuren van klager. Echter, hierop wordt afwijzend gereageerd. Sterker nog, de regels worden steeds strenger. Daarnaast is het zo dat als klager niet met de groep mee gaat naar het activiteitencentrum, hij vervolgens ook niet meer naar het winkeltje mag om bijvoorbeeld rookwaren te halen.

Het standpunt van verweerder komt, kort samengevat, neer op het volgende:

Klager is sinds 2005 bekend met schizofrenie bij GGZ Oost Brabant. Er is sprake geweest van diverse opnames wegens dakloosheid en het zich niet houden aan therapie. Tijdens deze opnames speelde veel achterdocht en agressie. Sinds 2018 verbleef klager in diverse woonvormen waarbij hij door diverse incidenten weer op straat is komen te staan. Sinds begin 2023 verbleef klager met een zorgmachtiging op xxx om maatschappelijke onrust te voorkomen. Het doel daarbij was stabilisatie, structuur en binding met het verblijf. Omdat op Bunthorst geen gelijkgestemden verbleven en klager zelf een sterkte behoefte had aan sociale contacten, is hij met instemming overgeplaatst naar xxx.

Wat betreft de eerste twee klachten geeft verweerder aan dat in de afdelingsregels van xxx is vastgelegd dat men na gebruik van middelen twee weken geen vrijheden op mag nemen. Dit valt onder een beperking van de bewegingsvrijheid binnen de zorgmachtiging. Deze beperking is opgenomen in de zorgmachtiging van klager en tevens aangezegd in de daarvoor bedoelde 8.9 brief. Het zichtbaar onder invloed zijn en het niet leveren van een UC wordt door het behandelteam van de afdeling gezien als een positieve UC waardoor een beperking van vrijheden wordt opgelegd. Als klager middels een negatieve UC kan aantonen niet onder invloed te zijn, worden de vrijheden direct weer toegekend. Aan klager is nooit de verplichting opgelegd om een UC af te nemen, hij is steeds *verzocht* die controles te doen.

¹ Regionale Klachtencommissie GGZ Oost Brabant – Reinier . Arkel, 2 oktober 2024, ds. 08.001/580

Verweerder geeft wat betreft de derde klacht aan dat regelmaat en structuur helpend zijn bij het ziektebeeld van klager. Op 2 augustus 2024 is met klager afgesproken dat er gekeken zou worden naar individuele afspraken omtrent het programma indien hij zich twee weken aan het groepsprogramma zou houden. Echter, klager is niet in staat gebleken om zich aan deze afspraken te kunnen conformeren. Op 23 augustus is wederom met klager het individuele programma besproken, maar klager was vervolgens ongeoorloofd afwezig en hield zich (wederom) niet aan het programma. Er is dus getracht te zoeken naar een goede samenwerkingsrelatie waarbij ruimte is voor een individueel programma, maar klager is echter nog niet in staat gebleken om zich aan de samenwerkingsafspraken te houden.

5. OVERWEGINGEN EN OORDEEL KLACHTENCOMMISSIE

5.1 De ontvankelijkheid van de klacht

De klacht van klager richt zich op gedragingen waarop de Wet verplichte ggz van toepassing is. Ingevolge artikel 2 lid 1.2 van het reglement van de klachtencommissie heeft de klachtencommissie tot taak om klachten te behandelen die worden ingediend op grond van de Wet verplichte ggz. Klager is als cliënt van GGZ Oost Brabant op grond van artikel 1 sub b van het reglement van de klachtencommissie bevoegd tot het indienen van een klacht bij de klachtencommissie. De klacht is schriftelijk en op de juiste wijze ingediend. De klacht van klager is derhalve ontvankelijk.

5.2 Procedurele en inhoudelijke waarborgen

De klachtencommissie overweegt dat uitgangspunt in het gezondheidsrecht het zelfbeschikkingsrecht is. Iedere patiënt mag zelf uitmaken of hij een (be)handeling wel of niet wil ondergaan. Uitzonderingen op dit zelfbeschikkingsrecht moeten bij wet geregeld zijn. Klager verblijft binnen GGZ Oost Brabant op grond van een zorgmachtiging. Op de voorgenomen vormen van verplichte zorg zijn de bepalingen ter zake van de Wet verplichte ggz van toepassing. Omdat verplichte zorg een ingrijpende inbreuk is op het zelfbeschikkingsrecht en op de lichamelijke integriteit van de patiënt, dienen er zowel procedurele als inhoudelijke waarborgen in acht worden genomen alvorens over te kunnen gaan tot het verlenen van verplichte zorg.

De procedurele eisen zijn als volgt vastgelegd in artikel 8:9 Wvvgg:

- de beslissing om over te gaan tot verplichte zorg op schrift is gesteld door de zorgverantwoordelijke en voorzien is van een motivering;
- de beslissing om over te gaan tot verplichte zorg pas is genomen nadat de zorgverantwoordelijke:
 - o zich op de hoogte heeft gesteld van de actuele gezondheidstoestand van betrokkene
 - o met betrokkene over de voorgenomen beslissing overleg heeft gevoerd
 - o voor zover de zorgverantwoordelijke geen psychiater is, hierover overeenstemming heeft bereikt met de geneesheer-directeur;
- de geneesheer-directeur op de hoogte is gesteld van de beslissing en een afschrift van de beslissing aan betrokkene, de vertegenwoordiger² en de advocaat heeft verstrekt en hen schriftelijk in kennis heeft gesteld van de klachtwaardigheid van de beslissing en van de mogelijkheid van advies en bijstand door de patiëntenvertrouwenspersoon;
- de zorgverantwoordelijke schriftelijk in het dossier heeft vastgelegd of betrokkene tot een redelijke waardering van zijn/haar belangen in staat is en er sprake is van een van de gevaren of risico's als vermeld in artikel 8:9 lid 4 onder b Wvvgg.

² Indien van toepassing

Naast de bovengenoemde procedurele waarborgen, zijn ook inhoudelijke eisen in de wet geformuleerd die in acht moeten worden genomen alvorens over te kunnen gaan tot de toepassing van verplichte zorg. Volgens artikel 2:1 en 3:3 van de Wvvgz kan verplichte zorg worden verleend indien:

- Het gedrag van een persoon als gevolg van zijn psychische stoornis tot ernstig nadeel leidt;
- Er geen mogelijkheden voor zorg op basis van vrijwilligheid zijn;
- Er voor betrokkene geen minder bezwarende alternatieven met het beoogde effect zijn (subsidiariteit);
- Het verlenen van verplichte zorg, gelet op het doel van verplichte zorg evenredig is (proportionaliteit);
- Redelijkerwijs te verwachten is dat het verlenen van verplichte zorg effectief is (doelmatigheid);
- De veiligheid van betrokkene, de veiligheid van de hulpverleners en de veiligheid binnen de accommodatie is geborgd (veiligheid).

5.3 Beoordeling klachtonderdelen

Klacht 1: Urinecontroles

De klachtencommissie heeft vastgesteld dat op 17 en 29 augustus aan klager is gevraagd om mee te werken aan UC's, klager heeft ervoor gekozen om hier niet aan mee te werken. Vervolgens heeft klager op 3 september meegewerkt aan een UC. De klachtencommissie heeft niet kunnen vaststellen dat er op enig moment bij klager onder dwang een UC is afgenomen. Omdat er geen sprake is geweest van verplichte zorg komt de klachtencommissie niet toe aan de beoordeling of is voldaan aan de procedurele en inhoudelijke waarborgen van verplichte zorg.

Klacht 2. Beperking van de bewegingsvrijheid

Koppeling urinecontrole en vrijheden

In de toelichting bij de klacht heeft de pvp opgemerkt dat de klachtencommissie in haar uitspraak van 2 oktober 2024 heeft besloten dat het onaanvaardbaar is als aan een weigering van een UC zonder meer een beperking van vrijheden wordt gekoppeld. Het enkele feit dat een beperking van vrijheden is gekoppeld aan de weigering van een UC maakt dit echter op zichzelf nog niet onrechtmatig. In de casus van 2 oktober 2024 was een UC bedoeld om een reactie tussen middelen te voorkomen. De weigering daarvan was gekoppeld aan een beperking van de vrijheden. Deze beperking had in die casus onvoldoende connexiteit met het ernstig nadeel als gevolg van deze wisselwerking, daarmee was de in die casus beoordeelde beperking niet doelmatig en subsidiair.

Daarnaast is een beperking van vrijheden een vorm van verplichte zorg op grond van de Wvvgz, daarom dienen er zowel procedurele als inhoudelijke waarborgen in acht worden genomen alvorens over te kunnen gaan tot het verlenen van deze vorm van verplichte zorg. Zoals in de eerste alinea van paragraaf 5.3 is overwogen, is in casu echter van verplichte zorg in de vorm van verplichte urinecontroles niet gebleken.

Urinecontrole op 17 augustus 2024

Vast is komen te staan dat het behandelteam aan klager heeft gevraagd om mee te werken aan een UC, deze is geweigerd door klager. Deze weigering heeft geresulteerd in een beperking van klager zijn vrijheden voor de duur van 14 dagen. De klachtencommissie heeft niet kunnen vaststellen dat de zorgverantwoordelijke klager door middel van een schriftelijk en gemotiveerd besluit, de zgn. 8.9 brief, op de hoogte heeft gesteld van zijn voornemen om deze vorm van verplichte zorg te gaan toepassen. Ook in het zorgplan is niets vastgelegd hieromtrent. Hiermee is niet voldaan aan de procedurele waarborgen van de Wvvgz.

Urinecontrole op 29 augustus 2024

Vast is komen te staan dat het behandelteam aan klager heeft gevraagd om mee te werken aan een UC, deze is eveneens geweigerd door klager. Ook deze weigering heeft geresulteerd in een beperking van klager zijn vrijheden voor de duur van 14 dagen. De klachtencommissie heeft kunnen vaststellen dat de zorgverantwoordelijke klager op 26 augustus door middel van een schriftelijk en gemotiveerd besluit, de zgn. 8.9 brief, op de hoogte heeft gesteld van zijn voornemen om deze vorm van verplichte zorg te gaan toepassen. Echter, de klachtencommissie is van oordeel dat de motivering onvoldoende toereikend is. Er wordt namelijk slechts verwezen naar een algemeen geldende afdelingsregel zonder dat daarbij de proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid zijn getoetst. De klachtencommissie vindt dat er te weinig rekening wordt gehouden met de concrete omstandigheden van klager.

Urinecontrole op 3 september 2024

Vast is komen te staan dat klager vrijwillig heeft meegewerkt aan een UC. Deze test blijkt positief waardoor klager vanaf dat moment 14 dagen een beperking van zijn bewegingsvrijheid krijgt opgelegd. Ook deze vorm van verplichte zorg valt onder de aanzegging (8.9 brief) van 26 augustus. Ook hier geldt dat de klachtencommissie vindt dat een goede motivering ontbreekt.

Beperking van bewegingsvrijheid door algemene afdelingsregel

In de 8.9 brief van 26 augustus is de volgende motivering opgenomen bij de verplichte beperking van de bewegingsvrijheid van klager: *Op afdeling xxx zijn vrijheden gekoppeld aan deelname aan het programma en worden onbegeleide vrijheden in principe voor twee weken ingeperkt na drugsgebruik of sterk vermoeden van drugsgebruik.* De consequentie van het gedrag van een individu is dus bij algemene (huis)regel afdelingsbreed vastgesteld. Daarbij impliceert de zinsnede “in principe” dat er ruimte is voor maatwerk, maar het is echter onduidelijk voor de klachtencommissie waarom ervoor gekozen is dit in de situatie van klager kennelijk niet te doen.

Conform artikel 8:15 Wvggz moet de zorgaanbieder huisregels opstellen voor de ordelijke gang van zaken en de veiligheid, passend bij de doelgroep, in de accommodatie. De huisregels dienen algemeen van aard te zijn, op de persoon gerichte beperkingen horen niet in de huisregels thuis, maar dienen onderdeel te zijn van het zorgplan van betrokkene.

De klachtencommissie komt daarom tot het oordeel dat het opleggen van verplichte zorg op grond van een algemene afdelingsregel in strijd is met de geest van de Wvggz. Hoewel een beperking van de bewegingsvrijheid is aangezegd in de 8.9 brief ontbreekt een duidelijk omschreven doel in zowel de aanzegging als in het behandelplan, hierdoor kan niet getoetst worden of daarbij het juiste middel is gekozen.

Klacht 3: Verplicht therapieprogramma

Klager wenst in plaats van het groepsprogramma een individueel programma omdat er nu geen rekening wordt gehouden met zijn wensen. De klachtencommissie is van oordeel dat er wel degelijk rekening wordt gehouden met de wensen van klager, het behandelteam spant zich in om tot afspraken te komen met klager. De afspraak is dat indien klager zich twee weken aan het programma kan houden gekeken gaat worden naar de inrichting van een individueel programma. Echter, klager is nog niet in staat gebleken zich aan de gemaakte afspraak te houden.

Daarnaast is gebleken dat het niet deelnemen aan het therapieprogramma zijn weerslag heeft op de vrijheden van klager. Zo mag klager bijvoorbeeld niet naar de winkel om rookwaren te halen als gevolg van het niet deelnemen aan het therapieprogramma. De klachtencommissie vraagt zich

af in hoeverre deze beperking in de vrijheid het eigen leven in te richten doelmatig, proportioneel en subsidiair is. Ook hier ontbreekt een dergelijke motivering.

6. BESLISSING

De klachtencommissie voornoemd, verklaart de klacht met betrekking tot UC's **ongegron**d. De klachtencommissie heeft niet kunnen vaststellen dat een UC onder dwang is afgenomen.

De klachtencommissie voornoemd, verklaart de klacht met betrekking tot de beperking van de bewegingsvrijheid **gegron**d. De beperking van de bewegingsvrijheid na een geweigerde UC op 17 augustus is niet als zodanig aangezegd, gezien dit formele gebrek dient de klacht op dit punt als gegrond te worden aangemerkt. Wat betreft de beperking van de bewegingsvrijheid na 29 augustus en 3 september is de klachtencommissie van oordeel dat de doelmatigheid, proportionaliteit en subsidiariteit van deze vormen van verplichte zorg onvoldoende zijn gemotiveerd. Er is daarbij onvoldoende rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van klager.

De klachtencommissie voornoemd, verklaart de klacht met betrekking tot het individuele therapieprogramma in zoverre **gegron**d dat een beperking van vrijheden is gekoppeld aan het al dan niet deelnemen aan het therapieprogramma. Daarnaast verklaart de klachtencommissie het klachtonderdeel **ongegron**d, voor zover de wensen van de klager niet zijn meegenomen in de vorm van een individueel therapieprogramma.

Het verzoek tot schadevergoeding wordt aangehouden en klager wordt in de gelegenheid gesteld om dit binnen 2 weken na ontvangst van deze beslissing nader te onderbouwen, waarna de zorgaanbieder in de gelegenheid wordt gesteld daarop eveneens binnen 2 weken daarna te reageren. Daarna zal de commissie hierover beslissen.

voorzitter klachtencommissie

Beroep

Betrokkene, de vertegenwoordiger of de zorgaanbieder kan door middel van een schriftelijk en gemotiveerd verzoekschrift bij de Rechtbank Oost-Brabant beroep instellen tegen onderhavige uitspraak van de klachtencommissie. De termijn voor het indienen van een verzoekschrift bedraagt zes weken na de dag waarop de beslissing van de klachtencommissie aan de betrokkene is meegedeeld.